

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.06.2013, sp. zn. 21 Cdo 2833/2012, ECLI:CZ:NS:2013:21.CDO.2833.2012.1

Číslo: 101/2013

Právní věta:

Žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. nelze úspěšně odporovat dohodě o vypořádání společného jmění manželů, jejíž právní bezúčinnost nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. Věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě dohody o vypořádání společného jmění připadl manželů dlužníka, i když bezúčinnost dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nebyla (vůči manželů dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.06.2013

Spisová značka: 21 Cdo 2833/2012

Číslo rozhodnutí: 101

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odporovatelnost, Společné jmění manželů

Předpisy: § 150 odst. 2 obč. zák.
§ 42a obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobou podanou u Okresního soudu ve Zlíně dne 21. 12. 2005 se žalobce domáhal, aby bylo určeno, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 uzavřená mezi M. V. a žalovanou, podle níž do výlučného vlastnictví žalované připadl byt č. 62 v budově č. p. 4594 na pozemku p. č. st. 6548 se spoluvlastnickým podílem na společných částech budovy č. p. 4594 a na pozemku p. č. st. 6548 o velikosti 5768/231467, zapsané na LV č. 20283 pro obec a katastrální území Z. u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Z., je vůči žalobci právně neúčinná. Žalobu odůvodnil zejména tím, že má vůči manželů žalované M. V. pohledávky ze směnek vystavených dne 7. 8. 2003 a 13. 8. 2003, které jsou vykonatelné, neboť směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005 bylo M. V. uloženo zaplatit žalobci 110 000 Kč s 6% úrokem od 8. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 330 Kč a náklady řízení ve výši 25 620 Kč a směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005 bylo M. V. uloženo zaplatit žalobci 90 000 Kč s 6% úrokem od 14. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve

výši 290 Kč a náklady řízení ve výši 21 810 Kč; oba platební rozkazy nabyly právní moci dne 19. 10. 2005. Dohodu o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005, jejíž právní účinky nastaly téhož dne, dlužník uzavřel v úmyslu zkrátit žalobce jako svého věřitele, který žalovaná mohla při náležitě pečlivosti poznat. Žalobce pokládá žalovanou za osobu dlužníkovi v době uzavření uvedené dohody blízkou, přestože jejich manželství bylo dnem 1. 2. 2005, kdy nabyly právní moci rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 1. 2005, rozvedeno, neboť se jednalo o osoby v poměru obdobném rodinnému a majetkovou újmu způsobenou dlužníkovi by žalovaná vzhledem k tomu, že jejich společné jmění manželů ještě nebylo vypořádáno, musela pocíťovat jako újmu vlastní.

Okresní soud ve Zlíně rozsudkem ze dne 29. 8. 2006 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 7500 Kč k rukám advokáta Mgr. M. Ch. Dospěl k závěru, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 uzavřená mezi M. V. a žalovanou je vůči žalobci právně neúčinná ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák., neboť žalobce má vůči dlužníkovi M. V. vykonatelné pohledávky podle směnečných platebních rozkazů Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005, které nemohou být uspokojeny z jiného majetku dlužníka, uvedená dohoda byla uzavřena v posledních třech letech před podáním žaloby a žalovaná, kterou lze „z titulu existence bývalého manželského svazku“ považovat za osobu blízkou dlužníkovi, neboť by majetkovou újmu způsobenou dlužníkovi musela vzhledem k nevypořádání jejich společného jmění manželů „zákonitě“ pocíťovat jako újmu vlastní, neprokázala, že dlužníkům úmysl zkrátit žalobce nemohla poznat ani při vynaložení náležité pečlivosti.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 18. 4. 2007 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dovedil, že dlužník a žalovaná nejsou osobami navzájem blízkými ve smyslu ustanovení § 116 obč. zák., neboť se jedná o rozvedené manžele, kteří spolu nesdílejí „žádné vzájemné citové a sociální hodnoty“; postavení žalované jako osoby blízké vůči dlužníkovi nemůže založit předpokládaná újma na majetku spadajícím do jejich nevypořádaného společného jmění manželů, protože by se jednalo o „reálnou“ újmu, kterou by především utrpěla sama žalovaná na svém majetku. Uzavřel, že je proto na žalobci, aby prokazoval úmysl dlužníka zkrátit jej jako svého věřitele a okolnost, že tento úmysl dlužníka musel být žalované znám.

O k r e s n í s o u d ve Zlíně rozsudkem ze dne 18. 12. 2007 žalobu zamítl a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 19 100 Kč k rukám advokáta JUDr. J. K. Dospěl k závěru, že nejsou splněny všechny podmínky pro určení právní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 vůči žalobci, neboť žalobce neprokázal, že žalované musel být při uzavírání této dohody znám dlužníkům úmysl zkrátit věřitele; skutečnost, že žalovaná věděla o dluzích M. V. a že jí musela být známa jeho majetková situace, není důkazem o tomto úmyslu dlužníka.

K odvolání žalobce Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 26. 11. 2008 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 4800 Kč k rukám advokáta JUDr. J. K. Dovedil, že žalobce nemá na určení právní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 vůči němu naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., neboť tato dohoda, která se dotýká práva žalobce na uspokojení jeho pohledávky, je vůči žalobci neúčinná již přímo ze zákona, a to podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., které stanoví, že dohodou o vypořádání společného jmění manželů nesmí být dotčena práva věřitelů. K nastoupení účinků předvídaných v tomto ustanovení podle názoru odvolacího soudu postačuje, aby v době uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů „pohledávka existovala, aniž by tato byla přiznána soudním rozhodnutím“.

K dovolání žalobce Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 20. 9. 2011 zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném

právním posouzení věci, neboť předpokladem úspěšnosti odpůrcí žaloby není prokázání naléhavého právního zájmu žalobce na určení neúčinnosti právního úkonu a že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně z jiných právních důvodů, aniž by upozornil žalobce na možnost odlišné právní kvalifikace, kterou se ani soud prvního stupně nezabýval; jeho rozhodnutí tak bylo pro žalobce nepředvídatelné. Vyslovil názor, že předvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu lze docílit i tím, že odvolací soud seznámí účastníky se svým odlišným právním názorem a dá jim příležitost se k tomuto názoru vyjádřit; tak by žalobce měl možnost uvést skutečnosti, ze kterých dovozuje svůj naléhavý právní zájem na požadovaném určení.

K r a j s k ý s o u d v B r n ě – p o b o č k a v e Z l í n ě p o t ě r o z s u d k e m z e d n e 2 1 . 3 . 2 0 1 2 z m ě n ě l r o z s u d e k s o u d u p r v n ě h o s t u p n ě t a k , ž e ž a l o b ě v y h o v ě l ; s o u č a s n ě r o z h o d l , ž e ž a l o v a n á j e p o v i n n a z a p l a t i t ž a l o b c i n a n á h r a d ě n á k l a d ů ř í z e n í „ p ř e d s o u d y o b o u s t u p ň ů a N e j v y š š í h o s o u d u “ 5 3 1 6 0 K č k r u k á m a d v o k á t a M g r . M . C h . N a z á k l a d ě z j i š t ě n í , ž e d o h o d a o v y p o ř á d á n í s p o l e č n ě h o j m ě n í m a n ž e l ů z a v ř e n á m e z i d l u ž n í k e m a ž a l o v a n o u , k t e r o u b y l n a ž a l o v a n o u p ř e v e d e n „ j e d i n ý h o d n o t n ý m a j e t e k “ , j e n a ú j m u ž a l o b c e , n e b o ť d l u ž n í k n e d i s p o n u j e j i n ý m m a j e t k e m k u s p o k o j e n í v y m a h a t e l n ý c h p o h l e d á v e k ž a l o b c e , d o s p ě l k z á v ě r u , ž e t a t o d o h o d a j e v ů č i ž a l o b c i n e ú č i n n á p o d l e u s t a n o v e n í § 1 5 0 o d s t . 2 o b č . z á k . , a ž e j e p r o t o n a d b y t e č n ě z a b ý v a t s e s p l n ě n í m p o d m í n ě k o d p o r o v a t e l n o s t i p o d l e u s t a n o v e n í § 4 2 a o b č . z á k . I k d y ž ž a l o b c e u p l a t n ě l n á r o k „ p o h m o t n ě s t r á n c e “ p o d l e u s t a n o v e n í § 4 2 a o b č . z á k . , m á o d v o l a c í s o u d z a t o , ž e n i c n e b r á n í p o s o u z e n í n á r o k u p o d l e u s t a n o v e n í § 1 5 0 o d s t . 2 o b č . z á k . O d v o l a c í s o u d z a v ř e l , ž e a n i v p ř í p a d ě , ž e m á n e ú č i n n o s t d o h o d y o v y p o ř á d á n í s p o l e č n ě h o j m ě n í m a n ž e l ů n a s t a t z e z á k o n a , n e l z e b r á n ě t ž a l o b c i , a b y s e d o m á h a l „ v y s l o v e n í t a k o v ě n e ú č i n n o s t i s o u d n í c e s t o u “ , a ž e s a m o t n á s k u t e č n o s t , ž e u r č í t ý p r á v n í n á s l e d e k n a s t á v á j i ž z e z á k o n a , n e m ů ž e v y l o u č i t n a l ě h a v ý p r á v n í z á j e m n a u r č e n í , z d a t u p r á v n í v z t a h n e b o p r á v o j e č i n e n í .

P r o t i t o m u t o r o z s u d k u o d v o l a c í h o s o u d u p o d a l a ž a l o v a n á d o v o l á n í . N a m í t á , ž e v ř í z e n í b y l a z á s a d n ě m z p ů s o b e m p o r u š e n a z á s a d a r o v n o s t i ú č a s t n í k ů ř í z e n í a z á s a d a p r o j e d n a c í , n e b o ť o d v o l a c í s o u d p o v a ŷ o v a l n á r o k u p l a t n ě n ý ž a l o b c e m z a n á r o k p o d l e u s t a n o v e n í § 1 5 0 o d s t . 2 o b č . z á k . , p ř e s t o ž e ž a l o b c e i p o p o u č e n í s o u d e m t r v a l n a t o m , ž e „ s e j e d n á o n á r o k d l e § 4 2 a o b č . z á k . “ . O d v o l a c í s o u d t a k „ z a s t o u p i l ž a l o b c e k t í ž i ž a l o v a n ě “ , k t e r o u n e p o u č o v a l , j a k ý m z p ů s o b e m s e m á p ř í p a d n ě b r á n ě t , a m í s t o ž a l o b c e „ n e s l b ř e m e n o t v r z e n í “ . D o v o l a t e l k a n e s o u h l a s í s p o s o u z e n í m v ě c i p o d l e u s t a n o v e n í § 1 5 0 o d s t . 2 o b č . z á k . , k t e r é s e p o d l e j e j í h o n á z o r u t ý k á j e n p r á v s p o l e č n ý c h v ě ř í t e l ů o b o u m a n ž e l ů v e v z t a h u k z á v a z k ů m s p a d á j í c í m d o s p o l e č n ě h o j m ě n í m a n ž e l ů . Z á v a z k y j e j í h o b ý v a l ě h o m a n ž e l a v ů č i ž a l o b c i v š a k n e s p a d a l y d o s p o l e č n ě h o j m ě n í m a n ž e l ů d l u ž n í k a ž a l o v a n ě , n e b o ť j e j i c h r o z s a h z c e l a z j e v n ě p ř e s a h o v a l m í r u p ř í m ě ř e n o u m a j e t k o v ý m p o m ě r ů m m a n ž e l ů a ž a l o v a n á o t ě c h t o z á v a z c í c h d l u ž n í k a n e v ě d ě l a a n e d a l a s o u h l a s k j e j i c h p ř e v z e t í ; j e d n á s e p r o t o o v ý l u č n ě z á v a z k y d l u ž n í k a , k t e r ý z a n ě „ n e s e p l n o u o d p o v ě d n o s t “ . D o v o l a t e l k a n a m í t á , ž e a p l i k a c e u s t a n o v e n í § 1 5 0 o d s t . 2 o b č . z á k . b y v p r o j e d n á v a n ě v ě c i b y l a v p ř í k r ě m r o z p o r u s d o b r ý m i m r a v y , n e b o ť p ř e d m ě t n á n e m o v i t o s t b y l a p o ř í z e n a z p r o s t ř e d k ů ž a l o b k y n ě v j e j í m v ý l u č n ě m v l a s t n i c t v í , a z p ů s o b i l a b y j í „ n e d o z í r n ě e x i s t e n č n í n á s l e d k y “ . Ž a l o v a n á n a v r h u j e , a b y d o v o l a c í s o u d z r u š i l r o z s u d e k o d v o l a c í h o s o u d u a a b y v ě c v r á t í l t o m u t o s o u d u k d a l š í m u ř í z e n í .

N e j v y š š í s o u d z r u š i l r o z h o d n u t í o d v o l a c í h o s o u d u a v ě c m u v r á t í l k d a l š í m u ř í z e n í .

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2012, neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 1. 2013 (srov. čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) a že jde o rozsudek, proti

kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění v tomto směru dovolatelka nenapadá), že směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005 bylo manželu žalované M. V. uloženo zaplatit žalobci pohledávku ze směnky vystavené dne 7. 8. 2003 ve výši 110 000 Kč s 6% úrokem od 8. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 330 Kč a náklady řízení ve výši 25 620 Kč a směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005 bylo M. V. uloženo zaplatit žalobci pohledávku ze směnky vystavené dne 13. 8. 2003 ve výši 90 000 Kč s 6% úrokem od 14. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 290 Kč a náklady řízení ve výši 21 810 Kč; oba platební rozkazy nabyly právní moci dne 19. 10. 2005. Manželství žalované a M. V. uzavřené dne 1. 11. 1997 bylo rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 1. 2005, který nabyl právní moci dne 1. 2. 2005, rozvedeno. Dne 21. 3. 2005 uzavřeli M. V. a žalovaná dohodu o vypořádání společného jmění manželů, podle níž z věcí jimi nabytých za trvání manželství připadl do výlučného vlastnictví žalované byt č. 62 v budově č. p. 4594 na pozemku p. č. st. 6548 se spoluvlastnickým podílem na společných částech budovy č. p. 4594 a na pozemku p. č. st. 6548 o velikosti 5768/231467, zapsané na LV č. 20283 v obci a katastrálním území Z. a vybavení obývacího pokoje, kuchyně a ložnice a do výlučného vlastnictví M. V. připadl „majetek sloužící k podnikání na základě živnostenských oprávnění“; právní účinky dohody nastaly dne 21. 3. 2005.

Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (§ 42a odst. 1 obč. zák.).

Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, kdy druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat (§ 42a odst. 2 obč. zák.).

Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (§ 42a odst. 3 obč. zák.).

Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (§ 42a odst. 4 obč. zák.).

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobitelného k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník učinil odporovaný právní úkon, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění (srov. například právní názor vyjádřený v

rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. [2 Cdon 1703/96](#), uveřejněném pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

Manželé mohou o vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo zánikem manželství, uzavřít dohodu, která musí mít písemnou formu; jestliže do společného jmění manželů náleží též nemovitost, nabývá tato dohoda účinnosti vkladem do katastru nemovitostí (srov. § 149 odst. 1 a § 150 odst. 1 obč. zák.). Práva věřitelů nesmí být dohodou manželů o vypořádání jejich společného jmění dotčena (srov. § 150 odst. 2 obč. zák.).

Ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. sleduje - obdobně jako ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. - ochranu věřitele, který má vůči jednomu z manželů vymahatelnou pohledávku, jejíž uspokojení by mohlo být zkráceno (mimo jiné) dohodou, kterou by bylo provedeno vypořádání společného jmění manželů, jež zaniklo zánikem manželství (dohodou o vypořádání společného jmění manželů). Nesmí-li být dohodou manželů o vypořádání jejich společného jmění dotčena - jak vyplývá z ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. - práva věřitelů, znamená to zejména, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů je právně účinná vůči věřiteli jen tehdy, byla-li manželi uzavřena (stala-li se mezi manželi účinnou) dříve, než vznikla věřiteli pohledávka (vůči jednomu z manželů); byla-li tato dohoda uzavřena (stala-li se mezi manželi účinnou) až po vzniku pohledávky věřitele (vůči jednomu z manželů), nemůže být vůči věřiteli právně účinná.

Je zřejmé, že okolnost, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů byla manželi uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) až poté, co věřiteli již vznikla jeho pohledávka (vůči jednomu z manželů), nezpůsobuje neplatnost dohody, ale jen její tzv. relativní bezúčinnost; znamená to, že dohoda o vypořádání společného jmění je nadále platným právním úkonem a vyvolává (jí sledované) právní následky, že však ve vztahu manželů vůči věřiteli se na dohodu hledí tak, jako kdyby nenastaly její účinky, tedy - jinak řečeno - tak, jako kdyby k vypořádání společného jmění manželů nedošlo.

Zatímco neúčinnost právního úkonu podle ustanovení § 42a obč. zák. je třeba uplatnit odpůřčí žalobou a dochází k ní teprve (až) na základě pravomocného rozhodnutí soudu, stav relativní bezúčinnosti dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nastává přímo ze zákona (ex lege). Vyplývá z toho (mimo jiné) to, že věřitel vymahatelné pohledávky, která mu vznikla vůči jednomu z manželů dříve, než byla manželi uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) dohoda o vypořádání jejich společného jmění, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) cestou výkonu rozhodnutí (exekuce) také z majetku, který (původně) patřil do společného jmění manželů a který na základě dohody o vypořádání společného jmění připadl manželovi dlužníka, aniž by bezúčinnost dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. musela být (vůči manželovi dlužníka) určena pravomocným soudním rozhodnutím. Určení právní bezúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění, která nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., je tedy možné jen tehdy, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.).

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. nelze úspěšně odporovat dohodě o vypořádání společného jmění manželů, jejíž právní bezúčinnost nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., a že věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě dohody o vypořádání společného jmění připadl manželovi dlužníka, i když bezúčinnost dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nebyla (vůči manželovi dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu.

V posuzovaném případě dlužník a žalovaná uzavřeli dohodu o vypořádání společného jmění manželů, na základě níž připadl do výlučného vlastnictví žalované předmětný byt, dne 21. 3. 2005, tedy až poté, co žalobci vznikly pohledávky vůči dlužníkovi ze směnek vystavených dne 7. 8. 2003 a 13. 8.

2003. Protože uzavřením dohody o vypořádání společného jmění po vzniku pohledávek žalobce byla dotčena práva žalobce jako věřitele dlužníka, je tato dohoda vůči němu – jak vyplývá z výše uvedeného – právně neúčinná. Vzhledem k tomu, že právní bezúčinnost dohody o vypořádání společného jmění nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., nemůže žalobce této dohodě úspěšně odporovat žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák.

Určení právní bezúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů, která nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., je možné – jak bylo uvedeno výše – jen tehdy, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. Měl-li odvolací soud za to, že věc je třeba po právní stránce posoudit podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. (a tedy jinak než podle právního názoru žalobce, který v žalobě uvedl jen skutečnosti odůvodňující určení právní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů podle ustanovení § 42a obč. zák.), měl postupem podle ustanovení § 213b a § 118a odst. 2 o. s. ř. zajistit doplnění tvrzení žalobce o uvedení skutečností, z nichž vyplývá, že má na určení právní bezúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů nastalé podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. naléhavý právní zájem. Neučinil-li tak a vycházel-li při svém rozhodnutí, jímž změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl, pouze z obecného předpokladu, že samotná skutečnost, že určitý právní následek nastává již ze zákona, nemůže vyloučit naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud jej proto zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).